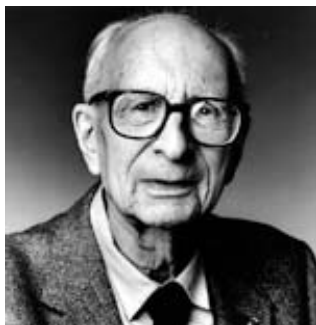

Claude Lévi-Strauss

bororó indiánok | Mato Grosso

Claude Lévi-Strauss¹ (Brüsszel, 1908–) belgiumi születésű francia szociológus, etnológus és antropológus, a strukturalista mozgalom fő teoretikusa és a strukturális antropológia irányzatának megteremtője.

Párizsban filozófiát és jogot hallgatott. Marcel Mauss hatására ekkor kezdett el az etnológia és az antropológia iránt érdeklődni. 1935-től a São Paulo-i egyetemen a szociológia professzora volt, s közben jelentős terepmunkát folytatott az amazóniai indiánok között. 1942-től New Yorkban, 1945-től az 1990-es évek elejéig Párizsban tanított vallásethnológiát, vallásantropológiát és szociológiát, miközben a francia strukturalista mozgalom elismert, az irányzat módszertanát általános igénnyel is megfogalmazó vezéralakja lett. 1972-től a Francia Akadémia tagja.

Lévi-Strauss alapvető tudományos problémája a vallási valóság és a mögötte megbúvó emberi gondolkodás szerkezetének alakulása a primitív népek, az írás előtti kultúrák világában. Első lépésben, braziliai anyaga alapján a rokonsági struktúrák által tagolt archaikus társadalom nyelvi és kommunikációs rendszerét vizsgálta, tudattalan logikai struktúrák nyomait vélve felfedezni azok szerkezetében. Ebből építette fel a vad gondolkodás (*le pensée sauvage*) fogalmát, amely a régiek gondolkodását egy asszociációs és metaforikus logikára és az arra épülő mágikus-totemisztikus magatartásra, mint az ősi vallás formájára vezette vissza. Az archaikus gondolkodásról és a vallási valóság őstörténetéről vallott nézeteinek összefoglalását végül a mitológiákról írott, elsősorban amerikai indián anyagot feldolgozó könyvsorozatában tárta az olvasók elé, azt a tézist támasztva alá, hogy a mítoszok nyelve egy olyan "ősvallás" kommunikációs valóságára utal, amelyben a valóság és annak grammatikai interpretációja sajátos logikán kívüli kapcsolatban van egymással.

Fő művei

- *Szomorú trópusok* (Tristes tropiques), Paris: 1955
- *Anthropologie structurale*, Paris: 1958
- *La pensée sauvage*, Paris: 1962
- *Le totemisme aujourd'hui*, Paris: 1962
- *Mythologiques* 1-4., Paris: 1964-75
- *Les structures élémentaires de la parenté*, Paris: 1967
- *L'Homme nu*, Paris: 1971
- *Anthropologie structurale II.*, Paris: 1973
- *Strukturális antropológia I-II.* Budapest, 2001, Osiris
- *Le regard éloigné. Anthropologie structurale III.*, Paris: 1983
- *Mythologica* 1-4., Paris: 1971-75

¹ forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Claude_L%C3%A9vi-Strauss (letöltés ideje: 2008.02.10.)

A falu alaprajza:

- ~ kémiai részecske-szerveződés
- ~ sejt + sejtmag
- párhuzamok „felfedezése”: pl. nyelvészet: hímnem-nőnem;
- fiatalok-idősek → holisztikus modellek felállítása;
- „négy parcella országa” = Inka Birodalom

→ eredményei tévesek!

→ vki meghalt a szomszéd településen; temetés: szűk családi körben, függőágyban ravatalozták fel, éjjel a hátsó falon lopva vitték ki az erdőbe, ahol elásták a holttestet²; később ismét elhívták ugyanennek az embernek a temetésére → feldíszített függőágyban hurcolták körbe a faluban a maradványait, amiket beleszórtak a patakba³

→ bororó világkép: megszületik az ember a vízből – élete során szárazabbá (ősz haj, ráncos bőr) és bölcsébbé válik – majd meghal: csontszárazzá kell válnia (ezért ássák el) – patak = új élet

Az antropológus, mit felfedező

- **kívül állás**: úgy érkezzünk meg, mintha egy idegen törzshöz érkeznénk
- **belül állás**: lássunk, éljünk úgy, mint *ők*
- olykor mindent *rosszul* tudunk
- interpretáció: a tapasztalatok fordítása a mi kultúránk nyelvére

Az antropológia tudománnyá válása

teológia

filozófia, politikai filozófia

közgazdaságtan

társadalom bölcsélet, szociológia

kultúrakutatás, antropológia

modern szociológia

szak diszciplínák

Franz Boas⁴ és a fizikai antropológia

	test	szellem
hajdan	régészet	történeti antropológia
ma	fizikai antropológia	kulturális antropológia

² miért? ellenségei voltak? betegségben hunyt el?

³ miért? vajon mégis megbecsülték?

⁴ lásd: <http://www.freeweb.hu/tarrdaniel/documents/KulturalisAntropologia/franzboas.htm>

Az antropológia határmezsgyéi

- a kultúrakutatás két iskolája: antropológia és néprajz
- a társadalomtudományok két nagy ága: antropológia és szociológia

Antropológia és néprajz

- a kultúrakutatás három iskolája a századfordulón:
 - evolucionista antropológia
 - néprajz⁵
 - kulturális relativizmus, kulturális antropológia

Antropológia és szociológia

- Pearsons – Kroeber „paktum”: a szociológia és az antropológia érvényességi határai (Chicago, 1958)
- a kultúra fogalma*

→ antropológus//szociológus: kutatás tárgya ugyanaz (kultúra, társadalom); módszerek (napjainkban már nincs eltérés)

→ fordulópont (Lévi-Strauss): holisztikus modellek cáfolata; változó kutatási szemlélet⁶

Irodalom

- Lévi-Strauss, Claude;1994 (1955): *Szomorú trópusok*; Budapest, Európa, második kiadás (22 fejezet: Jó vadak (261-285) , 23 fejezet: Élők és holtak (285-311))
- Vörös Miklós 1994: Határesetek. Az amerikai antropológia és szociológia kapcsolata történeti perspektívában. In: *Replika* 15-16. www.replika.hu
- Hollós Marida 1993: *Bevezetés a kulturális antropológiába*. Budapest: ELTE BTK Kulturális Antropológia Tanszék

Ajánlott irodalom

- Boglár Lajos, A. Gergely András, Bali János, Hajnal Virág, Papp Richárd 2006: A tükör két oldala. Bevezetés a kulturális antropológiába. Budapest: Nyitott Könyv
- Bohannon, Paul és Mark Glazer (szerk.) 1997 (1988): *Mérföldkövek a kulturális antropológiában*. Budapest: Panem. (A magyar kiadás szerkesztője: Sárkány Mihály).
- Harris, Marvin 1968: *The Rise of Anthropological Theory*. New York: Thomas Y. Crowell Company.
- Leach, Edmund 1996 (1982): *Szociálintropológia*. Budapest: Osiris
- Descola, Philippe, Gérard Lenclud, Carlo Severi, Anne-Christine Taylor (1988) 1994: *A kulturális antropológia eszméi*.
- Pearson, Roger 1974: *Introduction to Anthropology*. New York etc: Holt, Rinehart and Winston Inc.

⁵ etnográfia – angol: az antropológia módszertana, francia: etnológia; német alapján megkülönböztethető: *tárgyi néprajz, folklór, etnológia*

⁶ szociológia: hipotézis – megfelel vagy sem?

* <http://hu.wikipedia.org/wiki/Kult%C3%BAra> (letöltés ideje: 2008.02.10.)

A **kultúra** szó a latin *colere* („művelni”) szóból származik és eredetileg a föld megművelését jelentette. A kultúra kifejezést ma többféle eltérő értelemben használjuk, amelyek közül a tudományos (antropológiai) és a hétköznapi („magas kultúra”) értelmezés a leggyakoribb.

A kultúra szó mai használata igen sokrétű. Beszélünk mezőgazdasági kultúráról, kultúrpolitikáról, nemzeti kultúráról, stb. A kultúrpolitika kifejezés először egy német pedagógiai lapban, a *Pädagogischer Revue*-ben szereplő cikk címében jelent meg 1840-ben és e században született a nemzeti kultúrák kifejezése is.

Tudományos meghatározás

A kulturális antropológia meghatározása szerint a kultúra egy adott társadalom mindazon ismereteinek összessége, amelyek az emberi közösség összetartozását és fennmaradását biztosítják. A kultúra alapján tudunk eligazodni abban, hogy mik a fontos értékek és normák az életben. Bizonyos kulturális vonások már az állatvilágban is megfigyelhetők, így például az emberhez legközelebb álló csimpánzoknál (Jane Goodall kutatásai).

Ebben az értelemben beszélhetünk különböző emberi kultúrákról és ezek találkozásáról, például az ausztráliai fehér városi kultúra és egy gyűjtögető vándorló ausztráliai őslakos kultúra közötti érintkezésről és kölcsönhatásukról. A különböző kultúrák, változásuk és egymással való kapcsolataik vizsgálatával a kulturális antropológia foglalkozik.

A „magas kultúra” meghatározása

A kultúra másik fő jelentése az úgynevezett „magas kultúra”, amely a tanulással, művelődéssel kapcsolatos területeket képviseli. Ez a jelentés a civilizációhoz, a differenciált társadalmi élethez, sokszor a polgári életformához kapcsolódik. A hétköznapi életben a leggyakrabban ebben az értelmében használjuk a kultúra kifejezést. Például Budapest kulturális élete, Kulturális Örökség Minisztériuma, Lengyel Kulturális Intézet stb. Ilyen értelemben beszélhetünk egyetemes emberi kultúráról, európai kultúráról, nemzeti kultúráról is.

Régészeti kultúra

A régészek a jellegzetes azonosságokat mutató leletegyütteseket földrajzi terület, illetve korszak szerint összekapcsolják, mint a feltételezhetően összetartozó emberi közösségek, törzsek vagy népek hagyatékát. Ezeket az összetartozó leletegyütteseket, illetve a mögöttük álló hajdani kultúrákat nevezik *régészeti kultúráknak*.

A kifejezés további jelentései

A fentiekén kívül beszélünk még szervezeti kultúráról, valamint a szó eredeti „földet művelni” értelmében mezőgazdasági kultúráról (növénykultúra, gombakultúra stb.).